

De 'natuurlijke voorsprong' van Friesland

Hoogleraar Jan-Pieter Smits: duurzame welvaart vereist lef en visie

Maarten Pennewaard

Gaat Friesland een duurzame, welvarende toekomst tegemoet? Hoogleraar duurzaamheid Jan-Pieter Smits: „We moeten over onze schaduw heenstappen. Het kan, de mensheid heeft de slavernij ook afgeschaft. En Friesland heeft een natuurlijke voorsprong”.

'H

et is nu tijd om keuzes te maken. Mensen voelen dat we aan de grenzen van ons model komen.”

Jan-Pieter Smits heeft er zin in. Morgen leidt hij in Leeuwarden een bijeenkomst met circa 25 bestuurders, beleidsadviseurs en onderzoekers, die de koers voor het Friesland van de toekomst moeten uitzetten.

Hij zal ze uitdagen. „Wat is de stip aan de horizon? Hoe gaan we Friesland duurzamer en leefbaarder maken? Daar zijn mensen voor nodig die hun nek durven uit te steken. Zonder visie en lef lukt het niet.”

Een nieuwe stip is nodig, want het roer moet om. De protesten van boeren en bouwers, die keihard tegen de normen voor uitstoot van stikstof en PFAS aanlopen, maken de problemen van nu helder. Maar ook de onderwijsstakingen bewijzen dat ons model in zijn voegen kraakt.

Onderwijs is cruciaal voor de ontwikkeling van een samenleving, zegt Smits, hoogleraar duurzaamheid aan de Technische Universiteit Eindhoven. Hij is ook onderzoeker bij het Centraal Bureau voor de Statistiek en uit alle data blijkt steevast: onderwijs is hét middel om de maatschappij naar een hoger peil te krijgen en zoveel mogelijk mensen daar deelgenoot van te laten zijn.

„Een overheid die onderwijs als kostenpost beschouwt, maakt een ernstige vergissing. Het is een investering in de toekomst.” Zeker in het vergrijzende Nederland, waar steeds minder mensen de lasten moeten dragen, is kennis hét middel om welvaart op peil te houden.

Bij het CBS stond Smits aan de wieg van de Brede Welvaart Monitor: een nieuw instrument om welvaart beter te meten. Want langzamerhand wordt duidelijk dat welvaart iets anders is dan economische groei.

„We kunnen niet al het leven op aarde onder druk blijven zetten. Onze ecologische voetafdruk is te groot, dat heeft impact op toekomstige generaties. Die jongere generaties zien dat trouwens wel. Zij zijn echt gemotiveerd om duurzamer te leven. Maar als je van koers wilt veranderen, moet je door gevestigde belangen heen. Dat zien we nu.”

De Brede Welvaart Monitor maakt onder andere duidelijk dat Nederland voor zijn welvaart een veel te grote druk legt op natuur en natuurlijke hulpbronnen.

Maar als het anders moet, hoe dan? En hoe moet dat in Friesland?

„Friesland heeft een grote natuurlijke rijkdom. Waar kun je verder in ons land nog werkelijk vrije lucht inademen, waar is zoveel ruimte als hier? Waar zijn zulke grote natuurgebieden?“, somt Smits enthousiast op.

In Friesland lijkt de bevolking ook al meer geneigd zaken als ruimte, natuur en sociale cohesie mee te wegen in het oordeel over de kwaliteit van het bestaan. Met minder economische voorspoed is de Fries gemiddeld toch tevredener dan veel andere Nederlanders.

„Het gaat om ons innerlijke morele kompas. Wat vinden we nu echt belangrijk? Die extra euro op de bank? Of schone lucht om ons heen?“

Overheid en politiek moeten een voortrekkersrol spelen. „Bij zulke ingewikkelde kwesties is een enorme regie nodig.“

Helaas, constateert hij, is het traditionele politieke midden in Nederland verlamd door angst voor de flanken. „Nadat D66 opriep de veestapel te halveren om de stikstofproblematiek op te lossen, was het CDA er als de kippen bij om op de rem te trappen. Uit angst voor de achterban.“

Maar maatregelen zijn toch nodig. „Politici moeten kijken of ze mensen meekrijgen in hun verhaal. Als dat lukt, gaat het gebeuren. Anders houdt het op.“

Smits is optimistisch. „We hebben ook de slavernij afgeschaft. En het protest daartegen begon ook maar met een handjevol mensen dat zei: dit kan zo niet langer.“
